

ASPECTE CONCEPTUALE PRIVIND SCOPUL SANȚIUNII ÎN ACTIVITATEA JUDECĂTORILOR

CONCEPTUAL ASPECTS REGARDING THE PURPOSE OF THE SANCTION IN ACTIVITY OF JUDGES

CZU: 347.962:342.924

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7870682>

Alexandru ARSENI¹
Sergiu BALABAN²

ABSTRACT. *With regard to the independence of the judiciary, the conclusion must be drawn that it represents a supreme value of any rule of law, being the one that ensures the maintenance of social balance and the supremacy of the law. Protecting the judicial system from pressure, influence or interference is the essential premise of an independent judiciary, based on the law and the social values protected by it. However, independence cannot be seen as a privilege of the judge, it is also a duty of every judge. Thus, the principle of independence of the judge can only be understood in relation to the principle of responsibility and liability of the judge, in the exercise of the function. In this communication, we will focus on the dimension related to the spirit of the position of judge, which must be worn by the person exercising this position, and the application of judges' sanctions must represent an exception and not a corrective measure, as a goal. In this way, we will elucidate the contest between the notions: "integrity and responsibility in relation to the characteristics of the position of judge.*

Keywords: *rule of law, independence, judge, responsibility, disciplinary liability, disciplinary misconduct, integrity, blamelessness.*

REZUMAT. *Cu privire la independența justiției se impune concluzia că reprezintă o valoare supremă a oricărui stat de drept, fiind cea care asigură menținerea echilibrului social și supremația legii. Protejarea sistemului judiciar de presiuni, afectări sau ingerințe reprezintă premisa esențială a unei justiții independente, bazat pe lege și pe valorile sociale protejate prin aceasta. Totuși, independența nu poate fi privită ca un privilegiu al judecătorului, ea constituie și o datorie a fiecărei judecător. Astfel, principiul independenței judecătorului poate fi înțeles doar în legătură cu principiul responsabilității și răspunderii judecătorului, în exercitarea funcției. În prezenta comunicare, ne vom axa pe dimensiunea ce ține de spiritul funcției de judecător, pe care trebuie să-l îmbrace cel ce exercită această funcție, iar aplicarea sancțiunilor judecătorilor trebuie să reprezinte o excepție și nu o măsură de corecție, ca scop. Pe această cale, vom elucidă concursul dintre noțiunile: „integritate și responsabilitate în raport cu caracteristicile funcției de judecător.*

Cuvinte-cheie: *stat de drept, independență, judecător, responsabilitate, răspundere disciplinară, abatere disciplinară, integritatea, ireproșabilitate.*

¹ Alexandru ARSENI, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova. ORCID: 0000-0001-5068-6934

² Sergiu BALABAN, doctorand, e-mail: balabansergiumihai@gmail.com, ORCID:0000-0001-8112-3392, Universitatea de Stat din Moldova

Adnotare. În literatura de specialitate, precum și în practica din domeniu, funcția de magistrat-judecător este privită doar prin prisma reglementărilor normative, adică partea formală a acestei funcții chemată să exercite puterea judecătorească, fiind una dintre cele trei atribute indispensabile ale suveranității naționale. Pe această dimensiune practica statelor a instituit criterii și principii clare prin reglementări legale, inclusiv reglementări privind sancționarea judecătorilor în exercițiul mandatului de judecător. Apoi ce ține de dimensiunea funcției de judecător aici lucrurile stau cumva în afara chiar a percepției, precum și a conținutului. În acest context, se face apel la „integritate” raportată la calitățile persoanei în caz de acces la funcție, precum și a judecătorului în exercițiul funcției. Astfel, anume „ireproșabilitatea”, ca un criteriu, este și trebuie să fie de bază, având în vedere și principiul „*sine qua non*” de ce un judecător rămâne în exercițiul funcției. Iată din ce motiv, raționamentele din art. III, secțiunea I din Constituția Statelor Unite ale Americii stipulează că, judecătorii se vor menține în funcție numai în caz de „bună comportare”, [1] ceea ce semnifică „căruia nu i se poate reproșa nimic; care este fără cusur, fără greșeli, impecabil, perfect, reproșabil.

Scopul. Pornind de la unitatea dialectică dintre forma de reglementare juridică și spiritul funcției de judecător, suntem determinați să identificăm **ca scop** al studiului în ce măsură reglementările normative privind răspunderea judecătorilor sunt într-o legătură dialectică și rezidă în spiritul funcției la aplicarea sancțiunii.

Obiective. Pornind de la analiza obiectului prezentei cercetări, trasăm următoarele obiective:

- identificarea garanțiilor constituționale în exercitarea puterii judecătorești de către judecători;
- determinarea coraportului dintre responsabilitate și răspundere – element al statutului juridic al magistratului;
- determinarea gradului de oportunitate la aplicarea sancțiunilor asupra magistraților;
- identificarea criteriilor față de judecători ca garanții de a atribui sancțiunilor caracter de excepție.

1. Garanțiile normative în exercitarea puterii judecătorești de către magistrați. Dispozițiile constituționale din art. 6 privind separația puterilor în legislativă, executivă și judecătorească; privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorilor din art. 116 alin. (1), privind stabilirea prin lege organică a organizării instanțelor judecătorești, a competenței acestora și a procedurii de judecată din art. 115 alin. (4) - definesc statutul juridic al judecătorului în Republica Moldova și consacră justiția ca o ramură independentă și imparțială a puterii de stat. [2] Pentru a-și putea realiza competențele, puterea judecătorească trebuie să fie independentă față de puterile legislativă și executivă, fapt ce implică libertate față de orice influență care poate fi exercitată. Totodată, independența

puterii judecătorești este elementul-cheie în ceea ce privește garantarea drepturilor și libertăților omului.

Astfel, independență derivă și din scopul de a asigura un proces echitabil, care impune instanțelor judecătorești condiția de a fi independente în exercitarea atribuțiilor, iar independență sistemului judiciar în ansamblul său garantează independență individuală a judecătorilor. Independența judecătorilor constituie o garanție împotriva presiunilor exterioare în luarea deciziilor, fiind justificată de necesitatea de a asigura judecătorilor posibilitatea să-și îndeplinească rolul lor de gardieni ai drepturilor și libertăților omului [3]. Pentru ca să asigure independența și să-și exercite mandatul în mod eficient, judecătorul în activitatea sa trebuie să se bucure de o reală libertate de gândire, expresie și acțiune. Astfel, judecătorul nu poate fi expus unor eventuale presiuni, afectând independența, libertatea și siguranța în exercitarea drepturilor și a obligațiilor care îi revin potrivit Constituției și legilor.

Totodată, independența judecătorului este indispensabilă pentru o justiție imparțială și conformă legii, însă ea nu este o prerogativă sau un privilegiu acordat în interesul personal al judecătorilor, dar în interesul statului de drept și al oricărei persoane care solicită și așteaptă o justiție imparțială și independentă. De asemenea, este foarte important ca toate instituțiile și autoritățile, atât cele naționale, cât și cele internaționale, să respecte, să protejeze și să apere această independență. În context, rețin că într-un șir de acte internaționale se consacra principiile fundamentale privind independența judecătorilor. Astfel, potrivit paragrafului 71 din Recomandarea CM/Rec(2010)12 privind judecătoria: independența judecătorilor în mod individual reprezintă unul din cele mai importante principii ale preeminenței dreptului. [4] Procesul de luare a deciziilor de către judecători trebuie, pe de o parte, asociată cu un nivel înalt de răspundere a judecătorilor dar, pe de altă parte, judecătoria nu trebuie pedepsiți pentru opiniile lor juridice exprimate în deciziile judecătorești. Procedând în așa mod, ar provoca un efect de descurajare în privința procesului de luare a deciziilor de către judecător și ar submina independența judiciarului. Totuși, această protecție nu trebuie să fie bazată pe privilegiul persoanei care exercită funcția de judecător. De asemenea, potrivit aceluiași *Recomandării CM/Rec(2010)12* „atunci când nu exercită funcțiile judiciare, judecătorii pot fi trași la răspundere civilă, penală și disciplinară”.

Însă, oricare ar fi aspectele în care poate fi abordată independența judecătorului, totuși, nu este reglementată ca un privilegiu al acestuia, deoarece scopul funcției este de a înfăptui justiția. Din această perspectivă, considerăm că independența judecătorului este un aspect fundamental al statului de drept. În același timp, susțin că reprezentând o garanție constituțională, independența judecătorului nu poate fi interpretată ca fiind de natură să determine lipsa responsabilității judecătorului. Astfel, oricât de importantă ar fi libertatea judecă-

torilor în exercitarea funcțiilor lor judiciare, aceasta nu înseamnă că judecătorii nu sunt responsabili [5].

În jurisprudența din domeniu, se menționează că, independența judecătorului nu exclude angajarea responsabilității acestuia, ea fiind realizată sub rezerva unei prudențe determinate de necesitatea garantării libertății depline a judecătorului contra tuturor presiunilor induse. [6] Altfel spus, responsabilitatea judecătorului stă, printre alte elemente, la baza calității actului de justiție și implicit, la baza imparțialității acestuia.

Totodată, potrivit articolului 116 alin. (5¹) din Constituție, judecătorii beneficiază doar de imunitate funcțională, cu alte cuvinte „imunitatea fără răspundere”, care urmărește protejarea judecătorului de tragere la răspundere pentru opinia sa juridică. Prin urmare, imunitatea funcțională nu-i asigură judecătorului imunitatea pentru delictele comise. Această imunitate protejează pronunțarea hotărârilor în mod independent, fapt care presupune că un judecător nu poate fi pedepsit pentru opinia juridică sau pentru concluzia la care a ajuns în procesul de luare a deciziei (a se vedea Avizul Curții Constituționale nr. 2 din 3 decembrie 2020, § 63). [7]

Totodată, la nivel legislativ și organizatoric, statul este cel care asigură judecătorilor un statut unde inamovibilitatea și independența sunt centrale. Prin urmare, reglementările cu privire la statutul judecătorului se conțin în Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 ”cu privire la statutul judecătorului”. Alin. (1) din art. (1) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 stabilește că, puterea judecătorească se exercită numai prin instanța judecătorească în persoana judecătorului, *unicul purtător al acestei puteri*. Iar în conformitate cu alin. (2) judecătorul este persoana investită constituțional cu atribuții de înfăptuire a justiției, pe care le execută în baza legii. Alin. (3) stabilește că judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili și se supun numai legii. Un factor important este că independența judecătorului se află în conexiune și cu inviolabilitatea acestuia. Dispozițiile articolului 19 alin. (1) și (2) din Legea nr. 544 cu privire la statutul judecătorului, stabilesc că personalitatea judecătorului este inviolabilă. [8]

Totuși, după cum am menționat *supra*, independența nu poate fi privită ca un privilegiu al judecătorului, ci ca o datorie a fiecărei persoane care ocupă aceasta funcție. De aceea, principiul independenței judecătorului poate fi înțeles doar în legătură cu principiul responsabilității/răspunderii judecătorului, pentru calitatea activității sale. Astfel, realizăm faptul că independența justiției este strâns legată de responsabilitate, iar responsabilitatea însoțește permanent răspunderea.

2. Responsabilitatea – calitate personală ca element al statului juridic al magistratului. În prezent a devenit deosebit de actuală problema răspunderii și responsabilității judecătorilor. Această abordare este legată de faptul că, justiția este piatra de temelie într-o societate democratică, a cărei misiune este de a veghea și de a asigura respectarea legii. Interesul doctrinar față de răspunderea

judecătorilor în general, precum și ideea răspunderii judecătorilor în particular, este destul de frecvent vehiculată în doctrina juridică, dar mai mult sub aspectul esenței sale de element al statutului juridic al acestor subiecți. Astfel, investirea în funcția de judecător presupune, pe lângă dobândirea calității de judecător și o anume conduită a celui investit, care să justifice „încrederea” acordată de societate în dreapta lui judecată. Având în vedere locul justiției atribuit în statul de drept, se impune necesitatea instituirii unor criterii determinante în alegerea judecătorilor, în special criteriile privind buna reputație sau mai bine zis *reputație ireproșabilă*, precum și pregătirea profesională. Acest criteriu îi asigură judecătorului statornicie, onestitate și imparțialitate în exercitarea funcției. [9, p. 232] Constituția SUA la articolul III, secțiunea 1, care se referă la puterea judecătorească, stabilește că „judecătorii federali dețin funcția „câtă vreme au o bună comportare”. Scopul acestor prevederi este să asigure că judecătorii își pot îndeplini sarcinile fără temă de represiuni ale altor ramuri. [10]

De asemenea, pentru a legitima încrederea dată de societate acțiunilor sale de realizare a justului echilibru în aplicarea și interpretarea normelor juridice, judecătorul trebuie să respecte anumite principii (reglementate expres de lege), iar în exercitarea atribuțiilor trebuie să dea dovadă de bună credință. În cazul încălcării principiilor, prezumate până la proba contrară, acesta devine pasibil de sancțiune penală, disciplinară și civilă, în funcție de consecințele survenite.

În context, reiterez constatările Comisiei de la Veneția, care explică faptul, că oricât de importantă ar fi libertatea judecătorilor în exercițiul funcției lor judiciare, ea nu exclude tragerea la răspundere a acestora, fiind obligatorie asigurarea unui echilibru între imunitatea lor, ca mijloc de protecție împotriva presiunilor nepotrivite și a abuzului din partea altor puteri ale statului sau din partea persoanelor și ideea că, un judecător nu este deasupra legii. [11]

Totodată, după cum am reținut *supra*, în conformitate cu art.116 din Constituția Republicii Moldova, judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii, iar în conformitate cu alin. (6) din art.116 din Constituție, sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea. Prin urmare, răspunderea disciplinară a judecătorilor este reglementată de Legea nr. 178 cu privire la răspunderea disciplinară judecătorilor din 25 iulie 2014, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2015. [12] Prezenta lege reglementează temeiurile răspunderii disciplinare, categoriile abaterilor disciplinare comise de judecători, sancțiunile disciplinare aplicate acestora, etapele procedurii disciplinare, atribuțiile instituțiilor implicate în procedura disciplinară, precum și procedura examinării, adoptării și contestării hotărârilor în cauzele disciplinare privind judecătorii. Astfel, prin Legea nr. 178 cu privire la răspunderea disciplinară judecătorilor s-a instituit un sistem de tragere la răspundere disciplinară a judecătorilor fiind astfel, definite acțiunile sau inacțiunile ce constituie abateri disciplinare, reglementând și proporționalitatea sancțiunilor disciplinare. De asemenea, prin

Legea nr. 178 s-au adus o serie de modificări privind mecanismul de răspundere disciplinară a judecătorilor, care până la adoptarea Legii nr. 178 era reglementat de Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului. Astfel, s-a lărgit spectrul subiecților care pot depune sesizări, s-a prevăzut obligația pentru Inspekția judiciară de a motiva în scris orice respingere a sesizării, s-au instituit mai multe etape ale cercetării preliminare desfășurate de Inspekția Judiciară, precum și s-a mărit termenul de prescripție a răspunderii disciplinare. Totodată, țin să menționez faptul că, sesizările privind abaterile disciplinare ale judecătorilor ar putea fi depuse de mai mulți subiecți decât prevede legea actuală. Recent, un proiect de modificare legislativă în acest sens a fost elaborat de Consiliul Superior al Magistraturii și publicat pentru consultări publice. Astfel, dreptul de a depune sesizări ar putea să-l obțină: reprezentanții autorităților publice centrale, care invocă un interes public legitim; președinții instanțelor de judecată; completele de judecată care emit încheieri interlocutorii. În acest context, țin să remarc faptul că nu suntem de acord ca președinții de judecată să dețină dreptul de a depune sesizări, pentru că deținând o funcție administrativă în unele cazuri s-ar putea abuza prin influența administrativă.

Cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorului susținem că este una personală și directă, derivând din obligația judecătorului față de funcția și rolul său în sistemul judiciar, dar și din conduita pe care trebuie să o dovedească față de justițiabili și stat. O particularitate distinctă a răspunderii disciplinare a judecătorilor constă în faptul că abaterile disciplinare care atrag sancționarea disciplinară, după cum am menționat *supra*, sunt expres prevăzute de lege, fiind în strânsă legătură cu activitatea judiciară, precum și cu conduita de care acesta trebuie să dea dovadă în exercițiul funcției ori în societate, atitudine impusă tocmai de statutul său de magistrat. Comisia de la Veneția arată cât se poate de clar faptul că, atunci când conduita greșită a judecătorului este aptă să submineze încrederea publică în sistemul judiciar, este în interesul public să se instituie proceduri disciplinare împotriva aceluia judecător.

3. Sancțiunea – măsură concretă aplicată magistraților. În prezent, conceptul de sancționare este considerat și se impune ca o măsură cotidiană în activitatea judecătorului. Totuși, având în vedere statutul judecătorului, precum și criteriile determinante în alegerea judecătorilor, se impune concluzia că, acțiunile disciplinare pornite față de judecători trebuie să fie organizate în așa fel, încât să nu compromită independența reală a judecătorilor și să se bazeze pe criterii obiective și relevante. De asemenea, pornind însă nu numai de la statutul juridic al judecătorului, dar în mod deosebit al menirii lui în cadrul actual de justiție, prin prisma calităților lui personale și profesionale – considerăm că sancțiunea aplicată față de un judecător trebuie să fie ca o măsură de excepție. În acest context, menționez că procedurile disciplinare pornite față de judecători, trebuie exercitate de un organ independent, ai cărui membri să fie în majoritate judecători, sau

de către un organism echivalent. Cu excepția cazurilor de rea credință sau de neglijență gravă, stabilite printr-o hotărâre judecătorească definitivă, nu se poate declanșa vreo acțiune disciplinară împotriva unui judecător pentru modul în care a interpretat el legea, sau a apreciat faptele, sau a evaluat probele, într-o cauză concretă. Astfel, procedurile disciplinare trebuie să se desfășoare în conformitate cu principiul procesului echitabil. Judecătorului trebuie să i se permită accesul la proceduri și să beneficieze de asistența unui avocat.

Hotărârile disciplinare trebuie să fie motivate și să poată fi contestate în fața unui organism independent. Totodată, reținem că acțiunea disciplinară pornită împotriva unui judecător poate avea loc numai când este permisă de o normă legală pre-existentă și numai în conformitate cu reguli de procedură predeterminate. De asemenea, este foarte important faptul că, sancțiunile disciplinare trebuie să fie aplicate potrivit principiului proporționalității. În context, rețin că potrivit art. (3) din Legea nr. 178 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, judecătorii răspund disciplinar pentru comiterea abaterilor disciplinare prevăzute de prezenta lege. Astfel, judecătorii răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu, precum și pentru faptele care afectează prestigiul justiției. Încălcarea prevederilor altor acte normative atrage răspunderea disciplinară numai în cazurile în care fapta constituie o abatere disciplinară în conformitate cu art. 4 din Legea nr. 178 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor. Prin urmare, după cum am menționat *supra*, judecătorii răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu. Respectiv, neîndeplinirea acestor obligații poate să atragă răspunderea disciplinară potrivit regimului disciplinar specific, stabilit prin statutul judecătorilor, dacă în cauză sunt întrunite condițiile angajării răspunderii disciplinare.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a decis că independența judecătorului este o premisă a statului de drept și că nimeni nu are voie să intervină în deciziile și modul de gândire ale unui judecător decât prin procedurile judiciare stabilite și că un control al legalității și temeiniciei actului judecătoresc poate fi exercitat numai de către instanțele de apel și recurs. De asemenea, Curtea a decis că pentru atragerea judecătorului la răspundere disciplinară nu este suficient existența unei erori judiciare cauzatoare de prejudiciu drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Aceasta devine imputabilă judecătorului drept consecință a exercitării atribuțiilor cu rea-credință sau neglijență gravă. În acest context, judecătorii beneficiază de imunitate în exercitarea justiției. Anularea sau modificarea hotărârii judecătorești nu este și nu poate fi, de principiu, un temei determinant pentru sancționarea judecătorului. Prin urmare, având în vedere cele invocate *supra*, putem afirma cu certitudine că sancțiunea aplicată față de un judecător trebuie să fie *ca o măsură de excepție*, pentru ca să nu planeze față de judecători ideea sancționării pentru decizia luată.

În acest context, rețin jurisprudența Curții Constituționale, potrivit căreia, judecătorii nu pot fi constrânși să-și exercite atribuțiile sub amenințarea unei

sanctiuni, fapt care poate inerența în mod nefavorabil hotărârile care urmează a fi adoptate. Sau, în exercitarea atribuțiilor ce le revin, judecătorii trebuie să beneficieze de libertatea neîngrădită de a soluționa cauzele în mod imparțial, în conformitate cu prevederile legale în vigoare și propriile aprecieri, neafectate de rea-credință. Din aceste raționamente, aprecierile judecătorului care au determinat adoptarea unei hotărâri într-o anumită cauză, hotărârea judecătorească care a fost anulată sau modificată, nu poate servi, precum am mai afirmat supra, în calitate de temeii determinant pentru sancționarea judecătorului.

Într-o altă decizie, Curtea a conchis că tragerea la răspundere disciplinară a judecătorului în baza unei hotărâri a Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) de condamnarea statului Republica Moldova [13] fără a demonstra că legea a fost încălcată de către judecător în mod intenționat sau din neglijență gravă constituie o ingerință inadmisibilă în realizarea principiilor independenței, imparțialității și inamovibilității judecătorului. Judecătorii nu pot fi sancționați disciplinar nici pentru performanțe profesionale slabe, nici pentru încălcări de natură etică. Astfel, abaterile disciplinare trebuie să fie strict legate de activitatea desfășurată ca judecător. Cu privire la abaterile prevăzute de Legea nr. 178 cu privire la răspunderea disciplinară judecătorilor, consider că trebuie rescrise în alt format, pentru ca textul să fie clar și conduita judecătorului ușor de adaptat la cerințele legislatorului. Așadar, rezultă că, pentru a se constata comiterea abaterii disciplinare, este necesară existența unei încălcări, din culpă, a unor norme legale, iar respectiva greșală trebuie să fie evidentă, să aibă consecințe grave și să nu își găsească nicio justificare.

Totodată, considerăm că este necesar de a institui diverse măsuri pentru a preîntâmpina sancționarea judecătorului, astfel, este necesar de efectuat eforturi pentru optimizarea activității judecătorilor, având în vedere avalanșa de dosare și încărcătura instanțelor de judecată prin asigurarea unui număr adecvat de dosare și a unui număr de judecători și aparat tehnic suficient. Totodată, judecătorii trebuie apărați de presiunile din interiorul sistemului, precum și din afară sistemului. Prin urmare, o astfel de presiune este și confruntarea în procedura disciplinară a judecătorului cu o parte din proces nemulțumită de conduita sa, aspect de neconceput și care contrazice principiului independenței judecătorului. Astfel, reținem faptul că sunt declarații îngrijorătoare din partea însuși a sistemului judiciar despre faptul că judecătorii care au adoptat soluții contrar așteptărilor sau au încercat să-și expună opoziția față de asemenea influențe, s-au ales imediat cu diferite proceduri disciplinare sau de altă natură, calificative slabe sau au fost nevoiți să plece din sistem.

Prin urmare, suntem de părerea că mai întâi de toate necesită a fi ocrotită independența și apoi disciplinați judecătorii. Aceasta trebuie realizată atât la nivel de sistem, cât și la nivel de individ. Când privește responsabilitatea judecătorilor, una dintre soluții este existența unui sistem disciplinar simplu și rapid. Sistemul

disciplinar din Republica Moldova este complex, ceea ce favorizează neîncrederea în proceduri atât din partea justițiabililor și a opiniei publice, cât și a judecătorilor înșiși. În acest context, rețin că, potrivit pct. 17 din Principiile de Bază ale Independenței Justiției – orice acuzație sau plângere îndreptată împotriva unui judecător în exercitarea atribuțiilor sale judiciare și profesionale trebuie soluționată cu celeritate și în mod echitabil, în conformitate cu o procedură adecvată.

În consecință, având în vedere cele invocate supra, se impune concluzia că răspunderea disciplinară a judecătorului este una personală și directă, prevăzută de Lege, derivând din obligația judecătorului față de funcția și rolul său în sistemul judiciar, dar și din conduita pe care trebuie să o dovedească față de justițiabili și stat.

Deci, sancționarea (răspunderea) judecătorului pentru comiterea de abateri trebuie să fie adecvată și inevitabilă. În același timp, sancțiunea trebuie să fie ca o excepție și să urmărească și un scop preventiv. Așadar, mecanismul tragerii la răspundere a judecătorilor trebuie să fie foarte echilibrat, iar garanțiile și imunitățile acordate judecătorilor – foarte bine gândite. Chiar și o sporire minoră a garanțiilor și imunităților poate duce la extinderea semnificativă a lipsei de răspundere pentru abaterile comise sau încălcarea normelor de etică judecătorească, iar o reducere minoră a garanțiilor și imunității judecătorilor este în măsură să distrugă sau să slăbească considerabil independența judecătorilor. În acest context, consider că este binevenită inițiativa legislativă care prevede că magistratii ar putea scăpa de sancțiunea disciplinară sub formă de reducere a salariului. Astfel, o propunere de modificare legislativă în acest sens a fost făcută de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii. Autorii proiectului menționează că, Codul Muncii interzice aplicarea amenzilor și a altor sancțiuni pecuniare pentru încălcarea disciplinei de muncă. Totodată, Consiliul Superior al Magistraturii susține că printre țările europene, doar Germania și Spania aplică sancțiunea pecuniară sub formă de amendă. În rest, judecătorii nu sunt sancționați pecuniar pentru abateri disciplinare. În prezent, norma legală stabilește că sancțiunea disciplinară sub formă de reducere a salariului reprezintă micșorarea salariului lunar de la 15% până la 30%, pentru o perioadă de la trei luni până la un an și se aplică cu începere din luna calendaristică ulterioară datei la care hotărârea colegiului disciplinar a rămas irevocabilă.

Totodată, tragerea la răspundere disciplinară a judecătorului trebuie abordată în conformitate cu principiul proporționalității, pentru garantarea independenței judecătorului. Toate evaluările privind procedurile disciplinare față de judecători trebuie să conțină o analiză în baza principiului proporționalității. De asemenea, este necesar ca legislatorul să acorde o atenție specială, în vederea optimizării etapelor privind procedura tragerii la răspundere disciplinară a judecătorilor. Aceasta deoarece pentru realizarea răspunderii judecătorilor este necesar un mecanism eficient, care trebuie să fie ireproșabil adică faptul abaterii

concrete a judecătorilor trebuie să fie demonstrat, vinovăția în comiterea acesteia – confirmată, sancțiunea trebuie să fie echitabilă adecvată și proporțională.

4. Ireproșabilitatea – calitate a magistratului și impediment în calea sancționării. Pornind de la calitatea dialectică dintre formă și conținut al oricărui fenomen, indubitabil și a funcției de magistrat, considerăm oportun de a efectua chiar de la început, care este menirea lui. Ca exemplu și răspuns la întrebare ne servesc raționamentele filosofului antic Platon. Astfel, Platon menționa „medicii tratează cu sufletul corpul uman. Iată de ce nu poți trata bine dacă sufletul la medic este rău sau a devenit ca atare. Pe când judecătorul cu sufletul tratează și guvernează asupra sufletelor. [14] Tocmai din aceste considerente nu trebuie ca sufletul la judecător să fie element printre „suflete nocive”. [15] Cu privire la aceste raționamente cu titlu de principii, considerăm oportun că noțiunea „integritate” sau „ireproșabilitate” este adecvată spiritului de judecător. Noțiunea de „integritate” semnifică „cinstit, onest, corect, incoruptibil iar noțiunea de ireproșabil „căruia nu i se poate reproșa nimic; care este fără cusur, fără greșeli. [16] Prin urmare, ireproșabilitatea este o calitate pentru exercitarea funcției de judecător și urmărește consolidarea autorității judecătorești.

Concluzii generale și recomandări.

Sintetizând materia supusă cercetării și argumentelor invocate supra, se impun următoarele concluzii.

1. Atât la nivel constituțional cât și în reglementările din legile organice în domeniu, observăm că judecătorii dispun de garanții pentru a exercita puterea judecătorească, ca atribut al suveranității naționale.

2. Chiar dacă în doctrină și în prevederile normative se face diferențiere dintre „responsabilitate” și „răspundere” – ca element al statutului juridic al magistratului, totuși poate fi încredințată funcția de judecător unei persoane, care are calitatea înăscută de responsabilitate, fapt ce minimalizează răspunderea ca atribut al funcției de judecător.

3. Indubitabil răspunderea implică în ultima instanță aplicarea sancțiunii în raport cu activitatea de judecător, doar că trebuie să fie prezentă expresia „de excepție” practic incomparabilă cu funcția de magistrat și nu în calitate de măsură de corecție.

4. Doar o îmbinare armonioasă dintre „responsabilitate” și „ireproșabilitatea” poate asigura exercitarea autentică a puterii judecătorești de către magistrați, iar sancțiunea va devine aplicabilă doar în cazuri excepționale.

Recomandări.

În aceste circumstanțe, recomandăm a se completa art. 116 alin. (1) din Constituție după cuvintele „...judecătorii sunt..” cu sintagma „ireproșabili în activitatea lor” și mai departe după text.

Referințe bibliografice:

1. David P. Currie. Constituția Statelor Unite ale Americii. Comentarii. Editura "Nord – Est", S.R.L. Iași. 1992
2. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994. Disponibil: <https://parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/language/ro-RO/Default.aspx>
3. Hotărârea Curții Constituționale nr. 23 din 25 iulie 2016, pct. 58. Disponibil: <https://weblex.md/item/view/iddbtype/1/id/5e2bc053aba5f2d417678cec2fbffc3>
4. Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului Miniștrilor către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile. Disponibil: <https://dorin.ciuncan.com/carti/recomandarea-cmrec201012-cu-privire-la-judecatori-independenta-eficienta-si-responsabilitatile/>
5. Hotărârea Curții Constituționale nr. 23 din 27 iunie 2017. Disponibil: <https://weblex.md/item/view/iddbtype/1/id/de0977b54c51f22dfd76a6e0afbb2345>
6. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=98644&lang=ro HCC nr.12 din 28 martie 2017, § 58-59
7. Avizul Curții Constituționale nr. 2 din 3 decembrie 2020, § 63
8. Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului. Disponibil: <https://weblex.md/item/view/iddbtype/1/id/632d9679080d941261cb7a39dc95cef2>
9. Gamelton, Mădison, Djei. Federaliștii americani, Articole favorite, 1971
10. David P. Currie. Constituția Statelor Unite ale Americii. Comentarii. Editura "Nord – Est", S.R.L. Iași. 1992
11. <https://weblex.md/item/view/iddbtype/1/id/49633a9a1a144b8aeb9f8c75ea1dec64> Avizul Comisiei de la Veneția: Disponibil: <https://evz.ro/comisia-venetia-decizie-afecteaza-magistrati.html>
12. Legea nr. 178 cu privire la răspunderea disciplinară judecătorilor din 25 iulie 2014. Disponibil: <https://weblex.md/item/view/iddbtype/1/id/49633a9a1a144b8aeb9f8c75ea1dec64> (HCC nr.12, din 7 iunie 2011. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=30&l=ro>
13. Platon. Statul. Sanct-Petersburg. Izd-vo A3BYKA. 2018, p. 142.
14. Ibidem, p. 142.
15. <https://dexonline.ro/definitie/irepro%C8%99abil>